

OSMANLIDA TANASSUR OLAYLARI

Osmanlı Devleti'nin gücünü yitirmeye başladığı 19. Yüzyılda birçok bölgede irtidat ve tanassur hadiseleri meydana geldi. Devletin zayıflamasıyla doğru orantılı olarak bu hadiseler daha da çok artmaya başladı. Özellikle (1877-1878) yılında yapılan Osmanlı Rus Savaşı'nın yenilgiyle sonuçlanması Balkanlar, ada şehirleri, Trabzon ve Anadolu'nun içleri gibi birçok bölgede bu hadiseler yaygınlaşmaya başladı. Artık din değiştirdiklerini gizlemeyerek devletin kendilerini yeni bir tanımla adlandırmasını istediler. Osmanlı devletinin tanassur olayları karşısında takındığı tavır bölgelere göre farklılık arz etmiştir. Bunda sebep olan unsur da o bölgedeki Müslüman oranının çokluğu ve o bölgenin yabancı unsurların müdahalesine ne kadar açık olup olmadığıydı. Osmanlı Devleti'nin bölgelere göre farklı tavırlar takınmasına rağmen bir ilkesini hemen hemen bütün bölgelerde göz önünde bulundurmuydu. O da tanassur hadiseleri İslam ve Siyaset nokta-i nazarından birçok sakıncalara yol açacağından engellenmesinin gerekliliği idi. Ancak devletin bu bakış açısı tanassur edenler tarafından kabul edilmedi. Onlar kendilerinin uzun zamandan beri gizli de olsa Hristiyan olduklarını, şimdi ise bunu aleni olarak ilan ettiklerini söylediler. Tabii ki bu söylemlerini destekleyen çeşitli unsurlar vardı. Bu unsurlar Balkanlarda genellikle Rusya, Papalık, Avusturya, Yunanistan, Rum Patrikhanesi'nden oluşurken Anadolu'da ise Rum Patrikhanesi ve Yunanistan'dan meydana gelmekteydi. Özellikle Anadolu'nun içlerinde yaygınlaşmış olan Yunanistan merkezli Sillogos okulları ve misyonerlerin açtığı okullar tanassur olaylarına ivedilik katan eğitim kurumlarından bir kaçıydı. Bu okullara karşılık Osmanlı Devleti tarafından yeterli olmasa da bazı eğitim kurumları açılmış ve irşat faaliyetleri için vaizler gönderilmişti. Ancak bu tedbirlerde bir sonuç vermemişti. Çünkü tanassur etti denilen bu insanlar çoğu halkın büyük bir kısmının bildiği devletin ise bilmediği veya görmezden geldiği gizli Hristiyanlardı. Bunlardan biri de Akdağmadeni'nde yaşayan İstavri denilen bir kabileydi.

Akdağmadeni'ndeki İstavrililerin tanassuru genel olarak birbirini takip eden değişik süreç içerisinde gelişti. İlk olarak, Torul'dan Akdağmadeni'ne geldiklerinde Müslüman göründüler. Bununla birlikte ne Müslüman mezarlığına ne de Rum mezarlığına ölülerini gömmediler. Kendilerine ait mezarlıkları olan ayrı bir grup olarak toplum içerisinde tanımlandılar. İkinci olarak, Tanzimat'tan sonraki dönemde hem Hristiyan hem de Müslümanlığın gerekliliklerini yerine getirdiler. Bu süreçte halkın bunların kimliğinden haberi olmasına rağmen devletin bir bilgisi yoktu. Ancak bunların geldiği yer olan Torul'daki tanassur hadiselerinden devletin çok önceden (1850'li yıllar) bilgisi vardı. Üçüncü olarak, 93 Harbi'nden sonra Hristiyanlık inancını gizlemeyerek açıkça biz Müslüman değiliz dediler. Ancak bunu İstavrililerin tümü söylemedi. Bu kabile içinde devletin rızasına karşı gelmekten çekinen kişiler Hristiyanlık inancını gizlemeye devam ettiler. Bu sefer de karşılıklarına Hristiyanlık inancının açıkça ortaya koymaları gerektiğini söyleyen kabilenin ileri gelenleri çıktı. İşte 1880 yılından itibaren otuz yılı aşkın hem İstavri kabilesinin arasında hem de Osmanlı Devleti ile olan ilişkilerinde tartışmaların meydana geldiği uzun bir süreç yaşandı.

Doç. Dr. AHMET TÜRKAN